

### สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบของการที่อาจารย์แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ในมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ต้องรับผิดชอบงานห้องสมุด หรือเคยมีประสบการณ์ในงานห้องสมุด โดยพิจารณาในด้านที่เกี่ยวข้องกับการสอนเป็นสำคัญ และรวมถึงในด้านผลตอบแทนที่อาจารย์ได้รับเป็นส่วนตัวอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นข้อคิดในการพิจารณาปรับปรุงการบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์โดยทั่วไป

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ อาจารย์ประจำ และอาจารย์พิเศษ ที่สอนในแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จำนวน 70 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะคำถามทั้งแบบที่เฉพาะเจาะจงให้ตอบ และที่เปิดโอกาสให้เลือกตอบโดยเสรี แบบสอบถามแบ่งเป็น 5 ตอน ครอบคลุมเนื้อหาสาระของขอบเขตที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ โดยอย่างพอเพียง ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างประชากรโดยทางไปรษณีย์ หรือนำส่งด้วยตนเองแล้ว แต่กรณีและโอกาสจะอำนวย ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจากอาจารย์ประจำ 40 ฉบับ อาจารย์พิเศษ 23 ฉบับ รวม 63 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90 ของแบบสอบถามที่ส่งไป 70 ฉบับ

#### สรุปผลการวิจัย

##### ก. สถานภาพส่วนตัวของอาจารย์

1. อาจารย์แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ในมหาวิทยาลัยในประเทศไทยส่วนใหญ่ เป็นหญิง สมรสแล้ว มีอายุเฉลี่ย 37.01 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.65 ปี

2. อาจารย์พิเศษส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ทำงานในหอสมุด (ซึ่งอาจอยู่ในตำแหน่งบรรณารักษ์หรือตำแหน่งที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น) และที่ทำงานเกี่ยวข้องกับประเภทใดก็ตามเกี่ยวกับงานหอสมุด

3. อาจารย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 49.21 สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาโททางบรรณารักษศาสตร์จากต่างประเทศ และประเทศที่มีอาจารย์ไปศึกษามากที่สุดคือสหรัฐอเมริกา

4. อาจารย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 57.14 ไม่เคยผ่านการปฏิบัติงานทางบรรณารักษศาสตร์ และร้อยละ 66.67 ไม่เคยผ่านการฝึกงาน (ที่มีใช้ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์) แต่สำหรับอาจารย์ที่เคยผ่านการปฏิบัติงานและฝึกงานนั้น ก็เป็นการปฏิบัติงานและการฝึกงานในต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ และประเทศที่มีผู้ไปปฏิบัติงานและฝึกงานทางบรรณารักษศาสตร์มากที่สุดคือ สหรัฐอเมริกา

5. อาจารย์ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนเคยมีประสบการณ์ในงานหอสมุด อาจารย์จำนวนมากที่สุด ร้อยละ 65.08 มีประสบการณ์ในงานหอสมุดมหาวิทยาลัย งานที่ไม่มีอาจารย์ผู้ใดเคยมีประสบการณ์คืองานศูนย์บริการเอกสาร มีอาจารย์มีประสบการณ์ในงานหอสมุดมากกว่า 1 ประเภท ร้อยละ 36.51

สำหรับชนิดของงานในหอสมุด งานบริหารและงานประชาสัมพันธ์เป็นงานที่อาจารย์มีประสบการณ์เป็นจำนวนมากที่สุดและน้อยที่สุด คือร้อยละ 52.38 และร้อยละ 6.35 ตามลำดับ มีอาจารย์ที่เคยมีประสบการณ์ในงานหอสมุดมากกว่า 1 ชนิด ร้อยละ 55.56

#### ข. งานสอนและงานทางวิชาการ

1. อาจารย์ประจำมีประสบการณ์ในการสอนโดยเฉลี่ย 7.37 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.90 ปี

อาจารย์พิเศษมีประสบการณ์ในการสอนโดยเฉลี่ย 7.28 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.38 ปี

โดยเฉลี่ยทั้งอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษ อาจารย์แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์มีประสบการณ์ในการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ 7.34 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.01 ปี

2. ในบรรดาวิชาทางบรรณารักษศาสตร์กลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ วิชาที่ให้ความรู้ทั่วไปทางบรรณารักษศาสตร์ (Foundations) งานเทคนิค (Technical Services) งานบริการ (Reader Services) การบริหาร (Administration) แหล่งข้อมูล (Resources) การวิจัย (Research) และเทคโนโลยีในงานห้องสมุด (Library Technology) นั้น อาจารย์มีความถนัดในการสอนวิชาในกลุ่มวิชาที่ให้ความรู้ทั่วไปทางบรรณารักษศาสตร์ และกลุ่มเทคโนโลยีในงานห้องสมุดเป็นจำนวนมากที่สุด รอยละ 57.14 และน้อยที่สุดรอยละ 4.76 ตามลำดับ

3. นอกจากการสอนในแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ อาจารย์ส่วนใหญ่รอยละ 80.95 ไม่ได้ทำการสอนให้กับแผนกวิชาอื่น ๆ แต่สำหรับผู้ที่สอนก็เป็นการสอนวิชาทางบรรณารักษศาสตร์หรือที่เกี่ยวข้องเป็นส่วนใหญ่

4. อาจารย์แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ส่วนใหญ่มีผลงานเขียนทางวิชาการ และเป็นผลงานทางคานบรรณารักษศาสตร์มากกว่าสาขาวิชาอื่น ๆ ประเภทผลงานที่มีผลิตมากที่สุดคือ บทความ โดยเฉพาะทางบรรณารักษศาสตร์มีผู้ผลิตเป็นจำนวนรอยละ 41.27 ซึ่งเท่ากับจำนวนผู้ที่ไม่มีผลงานเขียนทางวิชาการเลย ผลงานทางบรรณารักษศาสตร์ที่มีผู้ผลิตจำนวนน้อยที่สุดเพียงรอยละ 6.35 คืองานแปล

5. นอกจากงานสอนและงานเขียนทางวิชาการแล้ว อาจารย์ส่วนใหญ่ยังเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ อีก สำหรับอาจารย์ประจำนั้น กิจกรรมที่มีผู้เข้าร่วมมากที่สุด คือการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของนักศึกษาในสถาบัน แต่ถาพิจารณาทั้งฝ่ายอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษ กิจกรรมที่อาจารย์แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์มีส่วนร่วมเป็นจำนวนมากที่สุดคือ การเป็นวิทยากรในการอบรมบรรณารักษศาสตร์สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยเป็นผูู้จัดขึ้น มีอาจารย์รอยละ 12.69 ไม่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมใด ๆ เลย

### ค. การรับผิดชอบงานของสมุคของอาจารย์ประจำ

1. อาจารย์ประจำทุกคนเคยปฏิบัติงานในทองสมุคของสถาบันที่สังกัด แต่ส่วนใหญ่เป็นการปฏิบัติงานในทองสมุคกลางของมหาวิทยาลัยมากกว่าทองสมุคคณะ ปัจจุบันมีอาจารย์เพียงร้อยละ 39.47 เท่านั้นที่ยังคงปฏิบัติงานในทองสมุคของสถาบันอยู่ และในการปฏิบัติงานทองสมุคนั้น อาจารย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 57.89 ไม่มีโอกาสเลือกชนิดของงานที่จะปฏิบัติ

การปฏิบัติงานในทองสมุคของอาจารย์ส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำโดยถือเป็นการร่วมมือกันของแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์และทองสมุค ส่วนระยะเวลาในการปฏิบัติงานทองสมุคของอาจารย์ส่วนใหญ่ไม่มีกำหนดเวลาแน่นอน

สำหรับชนิดของงานที่อาจารย์ปฏิบัติในทองสมุค งานบริการตอบคำถามและช่วยการคนควา และงานประชาสัมพันธ์ เป็นงานที่มีผู้ปฏิบัติและเคยปฏิบัติเป็นจำนวนมากที่สุดร้อยละ 47.37 และน้อยที่สุดร้อยละ 5.26 ตามลำดับ

2. ในการปฏิบัติงานทองสมุคนี้ อาจารย์มีข้อใดเปรียบเทียบเปรียบดั่งต่อไปนี้

#### 2.1 ข้อใดเปรียบเทียบ

2.1.1 ประสพการจ้งจากงานทองสมุคเป็นประโยชน์ต่องานสอน เช่น ช่วยในการเตรียมการสอน นำเรื่องจากประสพการณายกตัวอย่างเวลาสอน ช่วยให้ นักศึกษาไคเรียนจากของจริง

2.1.2 ไคความรู้และประสพการณในงานทองสมุคเพิ่มขึ้น

2.1.3 มีโอกาสไชทองสมุคมากกว่าอาจารย์อื่น ๆ

2.1.4 มีสิทธิส่งงานแก่เจ้าหน้าที่ทองสมุคเช่นเดียวกับบรรณารักษที่

ทำหน้าที่ในระดับเดียวกัน

2.1.5 ไครับเงินตอบแทนเป็นอัตราที่แน่นอน

2.1.6 มีสิทธิในการออกความคิดเห็นเรื่องนโยบายของทองสมุคเช่น

เดียวกับบรรณารักษทุกประการ

2.1.7 มีโอกาสได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาของห้อง

สมุด

2.1.8 มีสิทธิได้รับผลตอบแทนจากมหาวิทยาลัย เช่นเดียวกับที่บรรณาธิการได้รับ เช่น มีสิทธิขอทุนการศึกษา หรือทุนดูงานที่ใดแห่งสมุด

2.1.9 ได้รับการพิจารณาความดีความชอบเป็นพิเศษ

2.1.10 ได้รับยกเว้นงานในหน้าที่ของอาจารย์โดยทั่วไปบางประการ เช่น งานอาจารย์ที่ปรึกษา งานคุมสอบ

2.1.11 ไม่มีโอกาสขบปะกับนักศึกษามากขึ้น ทำให้ครูชอบภรรยาของห้องสมุด สามารถปรับปรุงบริการได้

อย่างไรก็ตามมีอาจารย์ร้อยละ 7.89 ที่ไม่ได้รับข้อใดเปรียบใด ๆ เลย

## 2.2 ข้อเสียเปรียบ

2.2.1 เวลาในการเตรียมการสอนและค้นคว้าหาความรู้ลดลง

2.2.2 ไม่มีเวลาหยุดพักระหว่างปีภาคการศึกษาเหมือนอาจารย์

อื่น ๆ

2.2.3 มีเวลาให้นักศึกษาน้อยลง

2.2.4 มีเวลาในการติดตามผลการสอนของตนน้อยลง

2.2.5 ไม่ได้รับความสนใจจากห้องสมุดเท่าที่ควร

2.2.6 มีกฎเกณฑ์ในการมาทำงานห้องสมุดละเอียดเกินไป

2.2.7 ไม่มีที่นั่งทำงานในห้องสมุดเป็นส่วนส่วนตัว

2.2.8 ไม่สามารถส่งงานเจ้าหน้าที่ห้องสมุดได้

2.2.9 ใ้ได้รับมอบหมายให้ทำงานที่ไม่ถนัด

2.2.10 ไม่ได้รับความร่วมมือจากบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด

2.2.11 การจัดการศึกษาในระบบหน่วยกิตทำให้ไม่สะดวกในการ

ชวรงานห้องสมุด

แต่ยังมีอาจารย์ร้อยละ 13.16 ที่ไม่ได้รับข้อเสียเปรียบใด ๆ เลย

### ง. ข้อได้เปรียบในการสอน

อาจารย์แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ได้นำประสบการณ์จากการทำงานในห้องสมุดหรือที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดมาเป็นประโยชน์ในการสอนวิชาต่าง ๆ ทั้งในชั้นปริญญาตรีและปริญญาโทโดยเฉลี่ยในระดับต่าง ๆ กัน วิชาที่อาจารย์ตอบว่าได้ใช้ประสบการณ์จากงานห้องสมุดมาเป็นประโยชน์ต่อการสอนโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุดทั้งในชั้นปริญญาตรีและโท คือวิชาในกลุ่มงานเทคนิคและกลุ่มงานวิจัย วิชาที่อาจารย์ตอบว่าได้ใช้ประโยชน์จากประสบการณ์ในงานห้องสมุดในระดับปานกลาง คือวิชาในกลุ่มการบริหารและกลุ่มแหล่งข้อมูล วิชาที่อาจารย์ที่สอนในชั้นปริญญาตรีตอบว่าได้ใช้มาก ในชั้นปริญญาโทตอบว่าได้ปานกลาง คือวิชาในกลุ่มความรู้ทั่วไปทางบรรณารักษศาสตร์และกลุ่มงานบริการ และวิชาที่อาจารย์ที่สอนในชั้นปริญญาตรีตอบว่าได้ปานกลาง ในชั้นปริญญาโทตอบว่าได้น้อย คือวิชาในกลุ่มเทคโนโลยีในงานห้องสมุด

### จ. รายการความเห็น

อาจารย์แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ส่วนใหญ่ทั้งอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษมีร้อยละ 45.9 เห็นว่าอาจารย์ประจำแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ควรใช้เวลาส่วนหนึ่งในการปฏิบัติงานห้องสมุดของสถาบัน และมีอาจารย์อีกร้อยละ 31.15 เห็นว่า อาจารย์ประจำแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ควรใช้เวลาส่วนหนึ่งในการปฏิบัติงานห้องสมุดของสถาบัน โดยเฉพาะกรณีที่มีชั่วโมงสอนน้อย ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการที่อาจารย์ประจำควรใช้เวลาส่วนหนึ่งในการปฏิบัติงานห้องสมุดของสถาบันนั้นมีประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. อาจารย์จะได้สามารถนำประสบการณ์ในงานห้องสมุดให้เป็นประโยชน์ต่อการสอนและการเตรียมการสอน
2. เป็นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของอาจารย์เป็นส่วนตัว
3. อาจารย์จะได้คุ้นเคยกับบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดเพื่อความสะดวกในการร่วมมือกัน

ส่วนเหตุผลของอาจารย์ร้อยละ 22.95 ที่เห็นว่าอาจารย์ประจำไม่ควรใช้  
เวลาส่วนหนึ่งในการปฏิบัติงานห้องสมุดของสถาบันมีดังนี้

1. ทำให้อาจารย์ไม่มีเวลากลับมาพิจารณางานสอนของตน
2. เป็นการเสียเวลาเตรียมการสอนและการค้นคว้าหาความรู้ของอาจารย์
3. ทำให้อาจารย์มีเวลาให้นักศึกษาน้อยลง
4. การที่อาจารย์ทำงานในห้องสมุดจะทำให้การสอนติดกับระบบงานในห้องสมุด แทนที่จะเป็นการสอนทางวิชาการโดยทั่วไป

นอกจากนี้แล้วผู้ตอบแบบสอบถามยังได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ  
ที่น่าสนใจ ดังปรากฏในบทที่ 3 ตอนรายการความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

### อภิปรายผล

1. การที่อาจารย์แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ ทั้งอาจารย์ประจำและอาจารย์  
พิเศษสำเร็จการศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์ ศึกษานและปฏิบัติงานทางห้องสมุดในประเทศ  
สหรัฐอเมริกาเป็นส่วนใหญ่ นั้น เป็นเหตุให้การดำเนินงานห้องสมุดและการจัดการศึกษา  
วิชาบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากสหรัฐอเมริกา และพยายามดำเนิน  
ตามแบบอย่างที่ดีปฏิบัติกันในประเทศนั้น ในด้านการบริหารงานบุคคลของโรงเรียน  
บรรณารักษศาสตร์ก็เช่นกัน ปัญหาที่ว่าอาจารย์แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ควรใช้เวลา  
ส่วนหนึ่งในการปฏิบัติงานห้องสมุดหรือไม่นั้น แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัย  
ต่าง ๆ ก็ได้พยายามดำเนินตามแบบที่ดีปฏิบัติในสหรัฐอเมริกา โดยพยายามแยกการทำ  
งานของอาจารย์ประจำออกจากงานห้องสมุด

2. การที่แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ยังจำเป็นต้องอาศัย  
อาจารย์พิเศษ ซึ่งส่วนใหญ่ทำงานในห้องสมุดหรือทำงานที่เกี่ยวข้องกับงานห้องสมุดมาทำ  
การสอนบางวิชานั้น แสดงว่าแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์แต่ละแห่งก็ยังคงต้องการอาจารย์  
ผู้สอนที่มีความรู้และประสบการณ์ในงานห้องสมุดเฉพาะด้านอย่างจริงจัง การมีอาจารย์  
ประจำที่แม้จะเคยมีประสบการณ์ในงานห้องสมุดมาบ้าง หรือที่เคยปฏิบัติงานห้องสมุด

มหาวิทยาลัยที่คนสังกัดนั้นยังไม่เป็นการเพียงพอ

3. แม้ว่าการที่อาจารย์ประจำใช้เวลาส่วนหนึ่งในการปฏิบัติงานห้องสมุดนั้นมีทั้งข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบ แต่ในด้านการสอน จากการวิจัยพบว่า โดยเฉลี่ยแล้วอาจารย์ผู้สอนได้ใช้ประสบการณ์จากงานห้องสมุดเป็นประโยชน์ในการสอนวิชาในกลุ่มต่าง ๆ ตั้งแต่ในระดับปานกลางขึ้นไปจนถึงระดับมากที่สุด แสดงว่าการที่อาจารย์ใช้เวลาส่วนหนึ่งในการปฏิบัติงานห้องสมุดหรือ เคยมีประสบการณ์ในงานห้องสมุดนั้นเป็นข้อได้เปรียบในการสอน

ส่วนการที่ค่าน้ำหนักเฉลี่ยของการใช้ประสบการณ์ในงานห้องสมุดให้เป็นประโยชน์ต่อการสอนอยู่ในระดับต่างกันไปของแต่ละวิชานั้นขึ้นอยู่กับเนื้อหาของวิชานั้น ๆ ถ้าเนื้อหาของวิชาเกี่ยวข้องกับปฏิบัติงานในห้องสมุด ซึ่งจำเป็นต้องมีตัวอย่างมาก ค่าน้ำหนักเฉลี่ยของการใช้ประสบการณ์ในงานห้องสมุดให้เป็นประโยชน์ในการสอนวิชานั้น ๆ จะอยู่ในระดับสูงกว่าวิชาที่เน้นทางค่านิยม

อนึ่ง การที่อาจารย์ผู้มีความถนัดในการสอนวิชาในกลุ่มเทคโนโลยีในงานห้องสมุดมีจำนวนน้อยกว่าผู้มีความถนัดในการสอนวิชาในกลุ่มความรู้ทั่วไปทางบรรณารักษศาสตร์ งานเทคนิค งานบริการ การบริหาร แหล่งข้อมูล และการวิจัยนั้น เนื่องมาจากเรื่องเทคโนโลยีในงานห้องสมุดเป็นเรื่องใหม่ มีอาจารย์ผู้มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านนี้เป็นจำนวนน้อย และตำราที่จะใช้ศึกษาทางด้านนี้ยังมีไม่เพียงพอ

4. อาจารย์แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ส่วนใหญ่ทั้งอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษได้เข้าร่วมกิจกรรมของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย โดยเป็นวิทยากรในการอบรมบรรณารักษศาสตร์สมาคมฯ เป็นผู้จัดชั้นเรียน แสดงให้เห็นว่าอาจารย์มีความสนใจและตื่นตัวต่อกิจกรรมทางวิชาการมาก ส่วนในด้านการผลิตผลงานทางวิชาการ แม้จะมีไม่มากนัก ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าเวลาไม่อำนวย หรือไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างเพียงพอ แต่เท่าที่ปรากฏก็นับได้ว่าเป็นผลงานที่มีคุณค่า และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

5. ในด้านความเห็นของอาจารย์ในข้อที่ว่า อาจารย์ประจำของแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ควรใช้เวลาส่วนหนึ่งในการปฏิบัติงานห้องสมุดของสถาบันหรือไม่ และ



สำหรับอาจารย์ที่เคยใช้เวลาบางส่วนในการปฏิบัติงานห้องสมุดของสถาบันมาแล้ว และ/หรือยังปฏิบัติอยู่นั้นได้รับความสะดวก ประโยชน์ หรือมีปัญหาใดบ้างหรือไม่ ซึ่งแต่ละปัญหาได้รับคำตอบเกี่ยวกับความเห็นและเหตุผลต่าง ๆ กัน และเป็นที่น่าสนใจแก่ผู้ที่อยู่ในสถาบันเดียวกันให้คำตอบที่คล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้อาจแล้วแต่บรรยากาศของความสัมพันธ์ของแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์กับห้องสมุดในมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งว่าจะอำนวยความสะดวกและก่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานห้องสมุดของอาจารย์ได้มากน้อยเพียงใด

อนึ่ง ความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ที่ว่าอาจารย์ประจำแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ควรใช้เวลาส่วนหนึ่งในการปฏิบัติงานห้องสมุดของสถาบันที่สังกัดนั้นขัดแย้งกับแนวทางที่ถือปฏิบัติกันในปัจจุบันที่แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ พยายามแยกงานอาจารย์ประจำจากงานห้องสมุด และไม่สอดคล้องกับความคิดเห็นในงานวิจัยของ ดร. ชาร์ลส์ ซี วิลเลียมสัน<sup>1</sup> ดร. มอร์ริส เอ เกดแพนด<sup>2</sup> ประภาวดี พจนา ทรงสรศักดิ์ นิลกำแหง และมาลินี กุชปรีดี<sup>3</sup> และ ชุติมา -

<sup>1</sup> Charles C. Williamson, Training for Library Services (New York: Carnegie Corporation, 1923).

<sup>2</sup> Morris A. Gelfand, The National Library, and Library Development in Thailand (Bangkok: Unesco, 1962) (Mimeographed).

<sup>3</sup> ประภาวดี พจนา, ทรงสรศักดิ์ นิลกำแหง และ มาลินี กุชปรีดี, "การสำรวจฐานะการทำงานห้องสมุดของนิสิตเก่า แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2498-2513," (เอกสารบรรณารักษศาสตร์ เล่ม 13 มกราคม 2515, แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515) (อัครสำเนา).

สัจจานันท์<sup>1</sup> ซึ่งล้วนแล้วแต่เสนอให้แยกงานอาจารย์ประจำแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ ออกจากงานห้องสมุดโดยเด็ดขาด



### ข้อเสนอแนะ

1. การจัดการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ของแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ นั้น แตกต่างกันไปไม่เป็นแบบแผนเดียวกัน แม้ว่าคณะกรรมการงานด้านการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ในคณะกรรมการวางแผนและพัฒนางานห้องสมุดของประเทศไทย ซึ่งกรมวิเทศสหการแต่งตั้งขึ้นในปี 2508 ได้เคยจัดทำมาตรฐานการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ขึ้น แต่ไม่ได้รับการพิจารณาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ฉะนั้น เพื่อให้การจัดการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ได้มาตรฐาน เป็นแบบแผนเดียวกัน และได้รับการรับรองในวงการบรรณารักษศาสตร์สากล แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ จึงน่าจะปรับปรุงการดำเนินงานของตนให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลสำหรับการจัดการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ที่คณะกรรมการที่ปรึกษาของแผนกโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ของสหพันธ์สากลแห่งสมาคมห้องสมุด (Standing Advisory Committee of the IFLA Section of Library Schools) ได้พยายามจัดทำขึ้น<sup>2</sup>

<sup>1</sup>ชุกิมา สัจจานันท์, "การสำรวจสถานการณ์การทำงานของบัณฑิต (ปีการศึกษา 2502 - 2516) และมหาบัณฑิต (ปีการศึกษา 2507 - 2516) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518) (อัครำเนา).

<sup>2</sup>ดูรายละเอียดของมาตรฐานฉบับร่างในภาคผนวก จ. ฉบับสมบูรณ์ที่แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว สหพันธ์สากลแห่งสมาคมห้องสมุด (IFLA) จะพิมพ์เผยแพร่ในไม่ช้า.

2. จากการวิจัยพบว่าคุณวุฒิของอาจารย์แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์บางส่วนยังไม่เป็นที่พึงพอใจในสถาบันที่เปิดสอนระดับปริญญาตรี ยังมีอาจารย์ผู้มีความรู้ระดับอนุปริญญาและปริญญาตรีอยู่ และในสถาบันที่เปิดสอนระดับปริญญาโท อาจารย์ที่สอนประจำทุกคนมีวุฒิปริญญาโท อาจารย์ที่สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาเอกมีเพียงคนเดียว แต่ก็ได้สอนในฐานะอาจารย์ประจำ แม้ว่าในปัจจุบันมีอาจารย์บางคนกำลังศึกษาต่อในชั้นปริญญาเอก แต่ก็เป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ควรหาทางส่งเสริมให้อาจารย์ประจำได้ศึกษาต่อเพื่อจะได้มีความรู้และคุณวุฒิสูงขึ้น

ในด้านการปฏิบัติงานและฝึกงานทางด้านห้องสมุดก็เช่นเดียวกัน จากการวิจัยพบว่าอาจารย์ประจำแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ส่วนใหญ่ไม่เคยปฏิบัติงานและฝึกงาน ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้อาจารย์ประจำที่มีความรู้และประสบการณ์ในงานห้องสมุดเฉพาะด้านนอกเหนือจากงานในห้องสมุดของสถาบัน ซึ่งเป็นห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีจำนวนน้อย เมื่อมีวิชาที่เกี่ยวข้องกับงานห้องสมุดเฉพาะประเภท เช่น ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน ฯลฯ ทำให้แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์บางแห่งจำเป็นต้องอาศัยอาจารย์พิเศษที่มีความรู้และประสบการณ์ในงานห้องสมุดนั้น ๆ แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ควรได้แก้ปัญหานี้ด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์ประจำในสังกัดได้มีโอกาสปฏิบัติงานในห้องสมุดต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศให้สามารถนำความรู้และประสบการณ์มาใช้ในการสอนวิชาที่เคยอาศัยอาจารย์พิเศษได้ เป็นการช่วยประหยัดงบประมาณทางหนึ่ง

3. จากการวิจัยพบว่าในการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ส่วนใหญ่ โดยเฉพาะวิชาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ อาจารย์ได้ใช้ประโยชน์จากประสบการณ์ในงานห้องสมุด ดังนั้นในการสอนวิชาดังกล่าวผู้สอนควรเป็นผู้มีหรือเคยมีประสบการณ์ในด้านนั้นเป็นอย่างดี มีความรู้ในด้านนั้นอย่างลึกซึ้ง

4. การสร้างบรรยากาศและความเข้าใจอันดีระหว่างแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์และห้องสมุดในแต่ละสถาบันเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการร่วมมือกันทางวิชาการ เช่น ในกรณีที่อาจารย์ประจำแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ใช้เวลาส่วน

หนึ่งในการปฏิบัติงานห้องสมุด หรือการที่แผนกวิชาเชิญบรรณารักษ์ห้องสมุดเป็นอาจารย์พิเศษ หรือการที่แผนกวิชาส่งนิสิตนักศึกษาไปฝึกงานที่ห้องสมุด เป็นต้น

5. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สำรวจข้อได้เปรียบเสียเปรียบในการรับผิดชอบงานห้องสมุดของอาจารย์แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ในมหาวิทยาลัยในประเทศไทย เฉพาะในค่านอาจารย์เท่านั้น น่าจะได้มีการสำรวจในค่านบรรณารักษ์หรือห้องสมุด และค่านนิสิตนักศึกษาด้วยว่าการที่อาจารย์ประจำแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ใช้เวลาส่วนหนึ่งในการปฏิบัติงานห้องสมุดนั้น ทางฝ่ายห้องสมุดและนิสิตนักศึกษาได้รับข้อได้เปรียบเสียเปรียบอย่างไรบ้าง เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สมบูรณ์กว่านี้

อนึ่ง การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจ ผลการวิจัยจึงชี้ให้เห็นได้แต่เพียงว่าการที่อาจารย์แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ใช้เวลาส่วนหนึ่งในการปฏิบัติงานห้องสมุด หรือเคยมีประสบการณ์ในงานห้องสมุดนั้นมีข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบอย่างไรบ้าง ไม่อาจสรุปลงไปได้ชัดเจนว่าได้เปรียบหรือเสียเปรียบมากกว่ากัน ซึ่งถ้าต้องการข้อสรุปดังกล่าวจำเป็นต้องใช้วิธีการวิจัยแบบทดลองจากอาจารย์แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ 2 ชุด ในจำนวนที่เปรียบเทียบกันได้ ชุดหนึ่งเป็นอาจารย์ที่เคยมีประสบการณ์ในงานห้องสมุด และอีกชุดหนึ่งเป็นอาจารย์ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในงานห้องสมุด แต่ในการวิจัยครั้งนี้ไม่สามารถใช้วิธีดังกล่าวได้ เพราะอาจารย์ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนเคยมีประสบการณ์ในงานห้องสมุดทั้งสิ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย